

Ungdomskriminaliteten i fald

Man kan definere **ungdomskriminalitet** på flere måder. I en bred forstand kan man tale om kriminelle handlinger, der begås af børn og unge mennesker. I en juridisk forståelse ansues ungdomskriminalitet som kriminalitet, der bliver begået af unge mellem 15-17 år.

Den kriminelle lavalder i Danmark er 15 år. Dette betyder, at børn under 15 år ikke kan idømmes en straf for en forbrydelse uanset dennes karakter. Begrundelsen herfor er, at der er tale om et barn, som er umodent, ikke nødvendigvis har forståelse for konsekvenserne af sine handlinger og vil blive udsat for skadelige virkninger ved at blive sat i fængsel. I stedet kan man anbringe barnet i en institution, med eller imod forældrenes vilje.

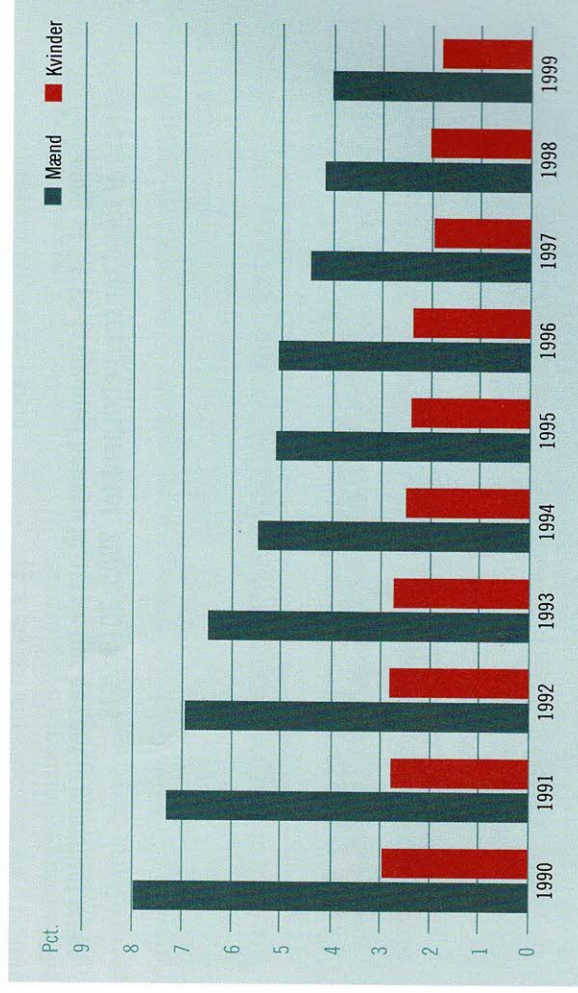
I sommeren 2018 blev regeringen, Socialdemokratiet og Dansk Folkeparti dog enige om en ny aftale om en reform af

indsatsen mod ungdomskriminalitet. Et af punkterne er, at der nedsættes et ungdomskriminalitetsnævn for børn fra 10 til 17 år, som kan træffe afgørelser om såkaldte straksreaktioner og forbedringsforløb, for eksempel ved at forpligte barnet til at deltage i behandling. Reformen har vakt stor kritik blandt en række organisationer (se artikeluddrag på side 182).

Grunden til, at ungdomskriminalitet forstås som unge mellem 15 og 17 år – og altså ikke også inkluderer for eksempel 18-20-årige – er, at lovovertrædere under 18 år typisk vil få en mildere straf end voksne, da der tages højde for, at der er tale om et ungt og endnu ikke myndigt menneske.

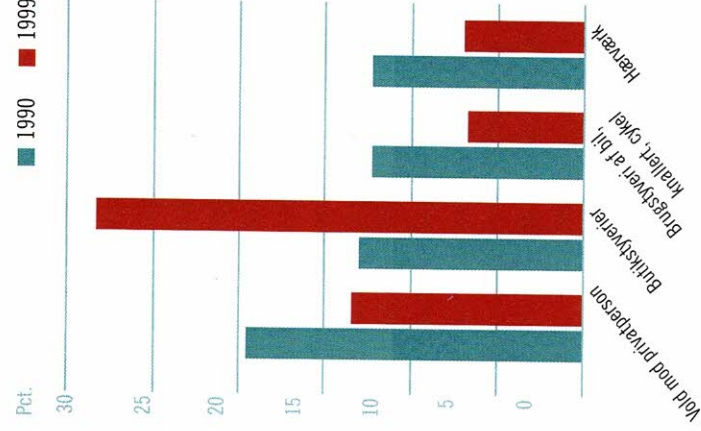
Det er i princippet umuligt at sige præcist, hvor stor ungdomskriminaliteten er. Det skyldes, at kriminalitet kan dække over en lang række forskellige aktiviteter, hvoraf mange aldrig bliver rapporteret. Det kan eksempelvis være et barn, der bliver udsat

FIGUR 11.2 Andel af fødselsårsgange med dom efter straffeloven inden det fyldte 18 år

KILDE: DANMARKS STATISTIK

FIGUR 11.3 Domme for udvalgte lovovertrædelser. Andel af samtlige domme inden det fyldte 18. år. Mænd, årgang 1990 og 1999

for overgreb, men tier om det. Det kan være tyveriet af en gammel rusten cykel, som ikke er forsikret, og derfor aldrig bliver anmeldt. Eller det kan være salg af narkotika, en såkaldt „offerløs“ forbyrdelse, hvor hverken køberen eller sælgeren har interesse i at anmelde aktiviteten til politiet.

Til at betegne al den kriminalitet, vi ikke kender til, anvendes begrebet **mørketal**. Mørketallet er forskellen på den faktiske kriminalitet ude i samfundet og den registrerede kriminalitet. Man kan blandt andet forsøge at afdække mørketallet ved at spørge borgerne om, hvorvidt de har begået kriminalitet, og hvorvidt de er blevet udsat for kriminalitet inden for det seneste år. Dette kaldes offerundersøgelser og kan i nogen grad afdække den skjulte kriminalitet. En anden metode, som kan afdække en bestemt form for kriminalitet, nemlig voldsforbyrdelser, er at kigge på skadesturnes opgørelser over volds ofre.

Et kig på de samlede antal domme

Blot fordi vi ikke med sikkerhed kan sige, hvor meget ungdomskriminalitet der bliver

KILDE DANMARKS STATISTIK

FIGUR 11.4 Fordeling af 14-15-årige med hensyn til om de har begået kriminalitet inden for det seneste år forud for spørgetidspunktet, 2005, 2010, 2016

KILDE DET KRIMINALPRÆVENTIVE RÅD: "FRA BARRNDOMMENS GADE TIL ET LIV I CYBERSPACE" 2017

begået, og hvordan den seneste udvikling er, skal vi naturligvis stadig gøre, hvad vi kan, for at estimere omfanget og udviklingen.

En oplagt mulighed er at kigge på udviklingen i, hvor mange i hver fødselsårgang der har fået en dom efter straffeloven, inden de fyldte 18 år. Kigger man på dette, ses et væsentligt fald – primært hos drengene. Det ses således af figur 11.2, at 8 procent af 1990-årgangen var dømt efter straffeloven, inden det fyldte 18 år, mens det tal for 1999-årgangen er faldet til 4 procent, dvs. en halvering i forhold til 1990-årgangen.

Kigger man på de mest gængse former for kriminalitet, som der dømmes efter i henholdsvis 1990-årgangen og 1999-årgangen, ses, at der er sket et pænt fald i voldsdomme, men til gengæld væsentlig flere butikstyverier.

Tallene viser med al tydelighed, at færre unge bliver dømt efter straffeloven. Det taler i høj grad for, at ungdomskriminaliteten er faldet. Man kunne dog også indvende, at det også kunne skyldes andre forhold – for eksempel kan det være, at politiet i dag er dårligere til at fange de unge og samle nok bevismateriale, og at der dermed er færre, der bliver dømt, til trods for at der stadig er lige så meget, eller måske endnu mere kriminalitet derude.

En anden metode er som nævnt at spørge de unge selv. Retssociologen Flemming Balvig har hen over en lang årrække lavet undersøgelser af ungdomskriminaliteten med afsæt i skriftlige spørgeskemaundersøgelser blandt 8. klasse-elever tre forskellige steder i landet. Disse undersøgelser peger entydigt på, at kriminaliteten blandt de unge, her 14-15-årige, er faldet over de sidste 25 år. Som det kan udledes af figur 11.4, havde 46 procent af eleverne begået kriminalitet – dvs. tyveri,

vold og/eller hærværk – inden for det seneste år i 2005, mens det tal faldt til 36 procent i 2010, og 31 procent i 2016. Størst er faldet altså fra 2005 til 2010, mens faldet er mindre, men dog synligt i de seneste seks år. Læg mærke til, at det ikke mindst er i den mere og meget alvorlige del af kriminalitetspektret, at faldet ses.

Udviklingen i antallet af domme efter straffeloven mod unge og svarresultaterne fra spørgeskemaundersøgelserne tegner således til sammen et klart billede af en faldende ungdomskriminalitet.

11.2 Hvorfor begår unge mindre kriminalitet?

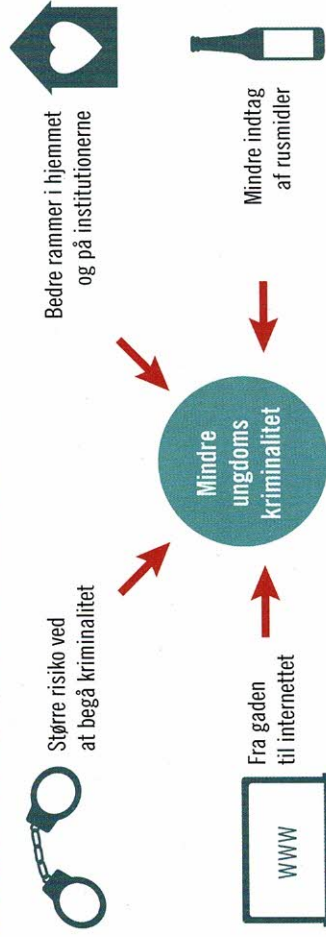
Der er en lang række forskelligartede forhold, som kan være med til at forklare, hvorfor unge begår mindre kriminalitet. Ikke alle kan vi have med her, men i det følgende har vi valgt at fokusere på fire forklaringer, som ifølge Flemming Balvig er centrale for at forklare faldet:

- De unge bruger mindre tid på gaden og mere i internettets verden.

Mens bevægelsen fra landsbysamfund til storbysamfund var kriminalitetsfremmende, idet flere unge begyndte at hænge ud i byerne på gaden i grupper, er den seneste udvikling i de unges livsstil, hvor unge bruger en større del af deres liv i den virtuelle verden, kriminalitetsfremmende.

Frem for at gå på gaden og begå spontan kriminalitet såsom hærværk, tyveri eller vold bruger unge nu mere tid på eksempelvis Facebook og YouTube og med deres Playstation. Dette kan forklare den mindre grad af vold, hærværk og tyveri, som jo typisk vil foregå på gadeplan. Om man så i fremtiden i stedet vil se mere it-kriminalitet fra

FIGUR 11.5 Forklaringer på den faldende ungdomskriminalitet

de unge, er et åbent spørgsmål. Det Kriminalpræventive Råd har i en nylig rapport udgivet et stort forskningsprojekt om netop unges adfærd online. Det peger på, at langt de fleste unge ikke begår kriminalitet online. Der var dog 5 procent i undersøgelsen, som har delt et seksuelt billede/en seksuel video af andre uden samtykke, 5 procent, der har hackeret, 3 procent, der har svindlet med forældres betalingskort, og 1 procent, som har svindlet med andres betalingskort. Det kan naturligvis ikke udelukkes, at disse tal vil vokse.

- Muligheden for at slippe af sted med at begå kriminalitet er faldet.

I takt med at husejere, bilejere og andre potentielle ofre for kriminalitet er blevet bedre til at sikre deres værdier (bedre låsesystemer, overvågning, indbrudssikring m.m.), så er **opportuniteten** faldet. Det er med andre ord blevet sværere at slippe af sted med en ejendomsforbrydelse. Det afskrækker en stor del af de unge, der fristelsesbetonet kunne finde på at begå en sådan forbrydelse.

- Unge har flere penge mellem hænderne og bedre rammer i hjemmet og på institutioner.

Faldende arbejdsløshed blandt forældrene har givet voksende velstand i hjemmet, og børn har flere penge mellem hænderne i dag og derfor mindre grund til at begå tyveri. Samtidig peger Flemming Balvig på, at bedre inklusion både i hjemmet, i skolen og på fritidsinstitutioner har skabt en større grad af selvkontrol.

Dette skal blandt andet ses som et resultat af udviklingen fra en autoritær opdragelsesform til en demokratisk, hvor det enkelte barn i højere grad bliver mødt, hvor det er, og lærer at tage ansvar for sit eget liv.

- Unge bruger færre rusmidler og lever et mere aktivt liv.

Det er velkendt, at forbrug af rusmidler og kriminalitet har en gensidig forstærkende effekt. Ifølge Balvigs ungdomsundersøgelser, såvel som Sundhedsstyrelsens undersøgelser, forbruger de unge på 14 til 15 år mindre alkohol og eksperimenterer mindre med narkotiske stoffer. Samtidig har en større andel fokus på fysisk sundhed og et aktivt liv.